

Література

1. Беспалова О. Методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної терапії та ерготерапії. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2019. № 1 (18). С. 62–66.
2. Белікова Н. О. Основні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у Польщі. *Проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 3. С. 7–10.
3. Фастівець А. В. Природничо-наукова підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії: методологія, теорія, практика. Монографія. Полтава. 2023. 240 с.
4. Anna V Fastivets, Valentyna V. Onipko, Anatoliy V. Emetc, Yevheniia O. Skrinnik Medical aspects of specialist training in physical therapy and ergotherapy in the system of higher education of Ukraine. *Wiadomosci Lekarskie*. 2019. Tom LXXII. nr 5. cz II. pp. 1098-1103.

Reference

1. Bepalova O. Metodolohichni pidkhody do profesiinoi pidhotovky maibutnix fakhivtsiv fizychnoi terapii ta erhoterapii. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika*. 2019. № 1 (18). S. 62–66.
2. Bielikova N. O. Osnovni aspekty profesiinoi pidhotovky maibutnix fakhivtsiv z fizychnoi reabilitatsii u Polshchi. *Problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*. 2010. № 3. S. 7–10.
3. Fastivets A. V. Pryrodnycho-naukova pidhotovka maibutnix fakhivtsiv z fizychnoi terapii ta erhoterapii: metodolohiia, teoriia, praktyka. *Monohrafiia. Poltava*. 2023. 240 s.
4. Anna V Fastivets, Valentyna V. Onipko, Anatoliy V. Emetc, Yevheniia O. Skrinnik Medical aspects of specialist training in physical therapy and ergotherapy in the system of higher education of Ukraine. *Wiadomosci Lekarskie*. 2019. Tom LXXII. nr 5. cz II. pp. 1098-1103.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).32
УДК 796.52:37.2

Шуба Людмила Вікторівна
доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національний університет «Запорізька політехніка»,
Шуба Вікторія Вікторівна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології
Придніпровська державна академія фізичною культурою і спорту,
Шуба Віктор Олександрович
доцент, професор кафедри інноваційних технологій в педагогіці, психології
та соціальної роботи, Університет імені Альфреда Нобеля, Дніпро

СКЕЛЕЛАЗІННЯ, ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВКІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

На основі аналізу науково-методичної літератури та анкетування майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту визначено стан професійної готовності до діяльності при використанні скелелазіння у позакласний час. Також на основі анкетування визначили мотивацію учні до занять скелелазінням. Мета – обґрунтувати необхідність використання скелелазіння для позакласної роботи в професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. Методи: аналіз науково-методичних джерел та інтернет ресурсів, вивчення передового та узагальнення особистого педагогічного досвіду, анкетування. Результати досліджень. Анкетування студентів виявили, що більшість респондентів 81% вважають необхідність вивчати вид спорту, як скелелазіння для більш якісної професійної підготовки. Можуть використовувати елементи цього виду спорту лише 27%. У зв'язку з тим, що скелелазіння позитивно впливає на зовнішній вигляд і сприяє розвитку фізичних здібностей 64% учні старших класів із задоволення будуть займатися скелелазінням. Таким чином отримані данні свідчать про те, що обрана тема є актуальною та своєчасною.

Ключові слова: професійна підготовка, позакласна робота, скелелазіння, респонденти.

Shuba L.V., Shuba V.V., Shuba V. O. Climbing as an innovative approach to the training of future specialists in physical culture and sports. The state of professional readiness for activity when using rock climbing in extracurricular time was determined based on the analysis of scientific and methodological literature and questionnaires of future specialists in physical culture and sports. Important aspects for specialists in physical culture and sports are a high level of professional training, the ability to combine theoretical and practical aspects, constant replenishment of knowledge and improvement of skills and abilities using the latest technologies and other approaches Rock climbing is a strategic sport that involves active awareness of body position and strategic placement of arms and legs to move from one foothold to another. Such body awareness training develops fine motor skills and eye-motor coordination. Also, on the basis of the questionnaire, the students' motivation for climbing was determined. The goal is to justify the need to use rock climbing for extracurricular work in the professional training of future specialists in physical education and sports. Methods: analysis of scientific and methodological sources and Internet resources, study of advanced and generalization of personal pedagogical experience, questionnaires. Research results. Surveys of students revealed that the majority of respondents, 81%, consider it necessary to study a sport such as rock climbing for better professional training. Only 27% can use the elements of this sport. Due to the fact that rock climbing has a positive effect on the appearance and promotes the development of physical abilities, 64% of high

school students would enjoy climbing. The data obtained in this way indicate that the chosen topic is relevant and timely.

Key words: professional training, extracurricular work, rock climbing, respondents.

Постановка проблеми та аналіз літературних джерел.

Впродовж останніх років, вища педагогічна освіта України активно інтегрується в європейський освітній простір. Систематично впроваджуються світові стандарти в підготовку фахівців з фізичної культури і спорту. Основу для навчання фахівців забезпечують комплекс нормативних актів та навчально-методичних документів, створених на основі освітньо-кваліфікаційних характеристик та системи тестових завдань.

Важливими аспектами для фахівців з фізичної культури і спорту є високий рівень професійної підготовки, вміння поєднувати теоретичні та практичні аспекти, постійне поповнення знань та вдосконалення вмінь і навичок з використанням новітніх технологій та інших підходів [2, 6, 10, 17].

Звертаючи увагу на важливий розвиток професіоналізму в галузі фізичної культури і спорту, ми підкреслюємо, що спеціаліст у цій сфері має намір досягти не тільки механічного запам'ятовування конкретних рухових дій учнів, а й осмисленого сприйняття загальних закономірностей. Основною метою є вироблення в учнів вміння впроваджувати нові знання в уже засвоєний матеріал і розвинути навички пізнавальної діяльності на рівні їх практичного і вільного застосування. Ця спрямованість стає важливим орієнтиром у процесі підготовки майбутніх фахівців [3, 5, 9, 14].

Для втілення вищезазначених завдань необхідно значно розширити сферу діяльності, урізноманітнити види та змінити характер навчальної праці учнів, зробивши її більш креативною та самостійною. Особливу увагу в учбових закладах приділяють організації спортивних секцій, які залучають значну кількість школярів. Вони сприяють розвитку фізичних якостей, засвоєнню знань з оздоровчих напрямків та формуванню вольових якостей [3, 11, 15, 18, 21].

Один із захоплюючих та цікавих способів позакласної діяльності, який набуває популярності серед учнів та молоді, це скелелазіння. Скелелазіння представляє собою вид спорту, що включає вільне лазіння (головним чином сходження) по природних формаціях (скелях) або штучних спорудах (скеледромах). Цей самостійний вид спорту виник з альпінізму та має нерозривний зв'язок з ним. Відмінність між альпінізмом та скелелазінням полягає в тому, що в скелелазінні зазвичай використовуються постійні (статичні) точки опори - карабіни, закріплені на скелі, тоді як в альпінізмі всі точки страхування, як правило, тимчасові (втулки, закладки тощо). Крім того, альпінізм допускає використання спеціальних інструментів та додаткового спорядження, що відрізняє його від скелелазіння [8, 12, 13, 20].

Під час аналізу останніх років розвитку скелелазіння в Україні стає очевидним, що цей вид спорту є дуже актуальним, а інтерес до нього постійно зростає. Крім того, він сприяє розвитку рухових навичок, зокрема сили та координації, розширює арсенал рухових вмінь і навичок, покращує функціонування організму та його функціональних систем. Спортсмени отримують можливість активізувати та зміцнити опорно-руховий апарат, покращити роботу внутрішніх органів та систем. Крім того, ця діяльність сприяє вихованню моральних і вольових якостей особистості [4, 7, 8, 13].

Тому включення скелелазіння до підготовки фахівців з фізичної культури і спорту буде мати позитивний вплив як на студентську молодь (розширення спектру володіння різними видами спорту), так і на учнів (мотивація до зайняття з фізичної культури як у класі, так і поза ним).

Сучасної спеціалізованої літератури в цій галузі видається дуже мало, вкрай обмежений обсяг наукових досліджень. Публікації вчених О. Власюк [1], И. Земцова, П. Векла [4], Е. Репко [7], В. Шуба [12], О. Шульга [13], S. Grant, T. Hasler, C. Davies, T. Aitchison, J. Wilson, A. Whittaker [16], C. Mermier, J. Janot, D. Parker, J. Swan [20] за темою скелелазіння присвячені в основному тренувань таких видів, як сила і швидкість, розвитку координації та загальних рухових якостей.

Мета статті – обґрунтувати необхідність використання скелелазіння для позакласної роботи в професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Останнім часом по всьому світу росте число людей, що займаються скелелазінням, ще більшими темпами зростає сегмент дитячого скелелазіння. Скелелазіння у формі фізичного виховання у школах практикується в різних країнах світу, але рівень його поширеності може варіюватися. Деякі країни, де скелелазіння може бути частиною фізичної освіти, включають США, Канаду, Великобританію, Австралію, Францію, Іспанію, Італію, Японію та багато інших. Використання скелелазіння як фізичної активності може варіюватися від школи до школи, залежно від доступності обладнання, інтересів учнів та освітніх політик країни [3, 8, 17-19].

Для впровадження скелелазіння в процес позашкільного фізичного виховання необхідно враховувати особливості підготовки майбутніх фахівців. Технологія професійного вдосконалення майбутніх фахівців у галузі фізичної підготовки та спорту має включати, передусім, теоретичну та практичну підготовку, яка знаходить відображення в психолого-педагогічних та спеціальних фахових дисциплінах на рівні високого професіоналізму та творчості [2, 6, 10, 17, 18].

Для з'ясування актуальності проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до використання скелелазіння у професійній діяльності було проведено анкетування студентів третього курсу на базі Національного університету «Запорізька політехніка», на кафедрі управління фізичною культурою та спортом зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». У дослідженні взяли участь 71 студент – 18 дівчат та 53 юнаків. І також ми проанкетували учнів старших класів, що до бажання реалізувати запропоновану рухову активність. Всі анкетування проходили он-лайн у гугл формі, доступ до анкетування було відкрито протягом тижня для того щоб респонденти мали змогу заповнити анкету у зручний для них час.

Результати проведеного анкетування засвідчили, що 81% студентів із задоволенням би вивчали не традиційні види спорту – на прикладі скелелазіння; 13% студентів вважають, що треба вивчати лише традиційні види спорту; 6% студентам байдуже, що вони будуть вивчати.

Також, ми провели аналіз відповідей студентів, які стосуються їхніх вмінь організовувати та проводити заняття з елементами скелелазіння. Згідно з отриманими результатами, 27% студентів вбачають в собі можливість проводити такі заняття. Ця думка обумовлена їхнім інтересом до нових спортивних напрямків. Ще 19% студентів вважають, що вони "частково

можуть" організувати заняття з елементами скелелазіння. Це пов'язано з їхніми знаннями щодо силової підготовки, оскільки скелелазіння включає елементи силової діяльності. 6% студентів не визначилися з відповіддю. Таким чином, зазначений аналіз свідчить, що 52% студентів не володіють достатньою підготовкою для проведення занять з елементами скелелазіння. Проте, з належним рівнем підготовки майбутні фахівці з фізичної культури і спорту можуть організувати такі заняття як у спортивному залі, так і на відкритому просторі, такому як парки, ліси та стадіони.

Відносно бажання учнів старших класів вивчати скелелазіння, ми спостерігаємо такі розподіли відсотків: 64% респондентів висловлюють бажання займатися скелелазінням і переконані, що цей вид спорту позитивно впливає на всебічний розвиток фізичних здібностей, а також сприяє відмінній фізичній формі; 7% респондентів відчувають певні обмеження, так як вони вважають, що фізично не готові до такого виду активності; 29% респондентів проявляють недостатній інтерес до скелелазіння через те, що їм більше до вподоби інші види спортивної діяльності, особливо ті, які мають гральний характер.

Проаналізувавши отримані дані виникає необхідність удосконалення якості підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту для максимальної реалізації можливостей обраної професії.

Висновки.

Виходячи з результатів науково-методичного аналізу літератури, слід відзначити, що обрана для дослідження тема відзначається обмеженою популярністю в сучасній науковій літературі. Це пояснюється фактом, що скелелазіння як вид спорту лише набуває широкого розповсюдження в суспільстві. З цієї причини ми вважаємо, що проведене нами дослідження є важливим та вчасним. Під час проведення анкетування серед студентів було виявлено, що більшість з них (81%) мають мотивацію для вивчення скелелазіння та зацікавлені у викладанні цього виду спорту (27%). Учні старших класів (64%) проявляють бажання займатися скелелазінням, оскільки вони вбачають в ньому позитивний вплив на всебічний розвиток фізичних здібностей та сприятливий вплив на формування гарної фізичної кондиції. Враховуючи ці факти, можна зробити висновок, що наша обрана тема є актуальною і вчасною.

Література

1. Власюк, О. О. (2011). Розвиток фізичних якостей дітей 11-13 років на уроках фізичної культури засобами скелелазіння. *Молода спортивна наука України*, 15(2), 32-37.
2. Гурєєва, А. М., Черненко, О. Є., Дорошенко, Е. Ю. (2020). *Теорія і методика фізичного виховання : основи спеціальної термінології у фізичному вихованні : навчальний посібник*. Запоріжжя : ЗДМУ.
3. Єжова, О.О. (2010). *Здоровий спосіб життя*. Суми: Університетська книга, 2010.
4. Земцова, І. І., Векла, П. П. (2013). Фізіологічні аспекти спортивного скелелазіння. *Молода спортивна наука України*, 3, 132-36.
5. Круцевич, Т. Ю. (2012). *Теорія і методика фізичного виховання*. Київ : Олімпійська література.
6. Прокопова, Л. І., Лоза, Т. О., Гвоздецька, С. В. (2019). *Навчально-методичний комплекс з дисципліни теорія і методика фізичного виховання / для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) : Навчально-методичний посібник*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка.
7. Репко, Е. А. (2013). Методичні основи швидкісно-силової підготовки скелелазів. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка*, 3, 200-206.
8. Скелелазіння: Навчальна програма. (2018). Республіканський науково-методичний кабінет Міністерства молоді та спорту України, Київ.
9. Скрипченко, І. Т., Шуба, Л. В. (2018). Інноваційний підхід в організації самостійної роботи майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту при опануванні навчальних дисциплін туристської спрямованості. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 1(42), 368-372. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2018.42.368-372>
10. Тулайдан, В. Г., Тулайдан, Ю. Т. (2017). *Практикум з теорії і методики фізичного виховання*. Львів : «Фест-Прінт
11. Черненко С. О. (2021). *Теорія й методика фізичного виховання : навчальний посібник : у 2 частинах*. Краматорськ : ДДМА. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3004>
12. Шуба, В.В. (2016). Інноваційні педагогічні шляхи розвитку силових здібностей хлопців 16-17 років засобами скелелазіння *Наука і освіта. Сер. : Педагогіка і психологія*, 8/СХХХІХ, 176-181.
13. Шульга, О. (2010). Фізична підготовленість спортсменів 14-15 років, які спеціалізуються в швидкісному лазінні. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*, 18 (2), С. 30-35.
14. Abdullayev, A. A. (2020). System of information and communication technologies in the education. *Science and World*, 5(81), 19-21.
15. Garcy, A.M. & Berliner, D.C. (2018) A critical review of the literature on the relationship between school quality and health inequalities, *Review of Education*, 6, (1), 40-66 <https://doi.org/10.1002/rev3.3106>
16. Grant, S. Hasler, T., Davies, C., Aitchison, T. C., Wilson, J., Whittaker, A. (2001). A comparison of the anthropometric, strength, endurance and flexibility characteristics of female elite and recreational climbers and nonclimbers. *J. Sports Sci*, 19(7), 499-505. <https://doi.org/10.1080/026404101750238953>.
17. Hall, C. (2014) Developing a competent global health promotion work force: pedagogy and practice. Caroline Hall. Research Fellow. Centre for Health Research. School of Health Sciences, University of Brighton, UK.
18. Kirk, D. (2010) *Physical Education Futures*, London: Routledge.
19. *National Standards & Grade-Level Outcomes for K-12 Physical Education*. AAHPERD (The American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance) (2014). Human Kinetics.
20. Mermier, C. M., Janot, J. M., Parker, D. L., Swan, J. G. (2000). Physiological and anthropometric determinants of sport climbing performance. *Br.J.SportsMed*, <https://doi.org/359-365>. 10.1136/bjism.34.5.359.
21. Shimon, J. M. (2011). *Introduction to Teaching Physical Education*. Human Kinetics.

References

1. Vlasyuk, O. (2011). Development of physical qualities children of 11-13 years old by the climbing on the lessons of physical culture. *Young sports science of Ukraine*, 15(2), 32-37.
2. Gureeva, A. M., Chernenko, O. E., Doroshenko, E. Yu. (2020). *Teoriya i metody`ka fizy`chnogo vy`xovannya : osnovy` special`noyi terminologiyi u fizy`chnomu vy`xovanni : navchal`ny`j posibny`k [Theory and methodology of physical education: basics of special terminology in physical education: study guide]* Zaporizhzhya : ZDMU.
3. Ezhova, O.O. (2010). *Zdorovyi sposib zhittia [Healthy Lifestyle]*. Sumy: Universytetska kniha Publ. [In Ukrainian].
4. Zemtsova, I., Vekla, P. (2013). Physiological aspects of sporting mountaineering. *Young sports science of Ukraine*, 3, 132-136.
5. Krutsevich, T. Yu. (2012). *Teory`ya y` metody`ka fy`zy`cheskogo vospyt`tany`ya [Theory and methodology of physical education]*. Ky`yiv : Oly`mpy`jskaya ly`teratura.
6. Prokopova, L. I., Loza, T. O., Gvozdzetska, S. V. (2019). *Navchal`no-metody`chny`j kompleks z dy`scy`pliny` teoriya i metody`ka fizy`chnogo vy`xovannya dlya studentiv special`nosti 014 Serednya osvita (Fizy`chna kul`tura) : Navchal`no-metody`chny`j posibny`k. [Educational and methodological complex of the discipline theory and physical education methodology for students of specialty 014 Secondary education (Physical culture): Educational and methodological manual]*. Sumy : Sumy DPU named after A. S. Makarenko.
7. Repko, E. A. (2013). *Metody`chni osnovy` shvy`dkisno-sy`lovoiy pidgotovky` skelelaziv. [Methodical foundations of speed-strength training for rock climbers]*. *Visny`k Chernigivs`kogo derzhavnogo pedagogichnogo universy`tetu im. T.G. Shevchenka*, 3, 200-206.
8. *Rock climbing: Curriculum*. (2018). Republican Scientific and Methodological Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Kyiv.
9. Skrypchenko, I., Shuba, L. (2018). Innovative approach in the organisation of independent work of future specialists on physical culture and sports while studying disciplines on tourism responsibility. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University Series «Pedagogy Social Work»*, 1(42), 368-372. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2018.42.368-372>
10. Tulaydan, V. G., Tulaydan, Yu. T. (2017). *Prakty`kum z teoriyi i metody`ky` fizy`chnogo vy`xovannya. [Practical training on a physical education specialty of the theory and methods]*. Lviv: «Fest-Print».
11. Chernenko, S. O. (2021). *Teoriya j metody`ka fizy`chnogo vy`xovannya : navchal`ny`j posibny`k : u 2 chasty`nax. [Theory and methods of physical education: study letter: in 2 parts]*. Kramatorsk : DDMA. Retrieved from <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3004>
12. Shuba, V. (2016). Innovative pedagogical ways of the development of 16-17-year-old boys' strength by means of wall climbing. *Science & Education*, 8/CXXXIX, 176-181.
13. Shulga O. (2010). Physical conditions of young speed climbers (14-15 years old). *Actual problems of physical culture, sports and health*, 18 (2), C. 30-35.
14. Abdullayev, A. A. (2020). System of information and communication technologies in the education. *Science and World*, 5(81), 19-21.
15. Garcy, A.M. & Berliner, D.C. (2018) A critical review of the literature on the relationship between school quality and health inequalities, *Review of Education*, 6, (1), 40-66 <https://doi.org/10.1002/rev3.3106>
16. Grant, S. Hasler, T., Davies, C., Aitchison, T. C., Wilson, J., Whittaker, A. (2001). A comparison of the anthropometric, strength, endurance and flexibility characteristics of female elite and recreational climbers and nonclimbers. *J. Sports Sci*, 19(7), 499-505. <https://doi.org/10.1080/026404101750238953>.
17. Hall, C. (2014) Developing a competent global health promotion work force: pedagogy and practice. Caroline Hall. Research Fellow. *Centre for Health Research. School of Health Sciences*, University of Brighton, UK.
18. Kirk, D. (2010) *Physical Education Futures*, London: Routledge.
19. *National Standards & Grade-Level Outcomes for K-12 Physical Education. AAHPERD (The American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance)* (2014). Human Kinetics.
20. Mermier, C. M., Janot, J. M., Parker, D. L., Swan, J. G. (2000). Physiological and anthropometric determinants of sport climbing performance. *Br.J.SportsMed*, <https://doi.org/359-365>. 10.1136/bjism.34.5.359.
21. Shimon, J. M. (2011). *Introduction to Teaching Physical Education*. Human Kinetics.